

Is het seksualiseringsproces van richting veranderd?

Cas Wouters

Van alle kanten klinkt de roep om een lustbalans met meer liefde. Dat is mooi. Jammer alleen dat die roep soms vals klinkt. Dat de indruk wordt gewekt dat de seksuele revolutie is doorgeslagen, alsof het verlangen naar seksuele bevrediging de boventoon heeft gekregen over het verlangen naar relationele intimiteit. Alsof onze samenleving totaal is geseksualiseerd en het ideaal van een harmonieuze verbinding van die beide verlangens zou zijn ondergesneeuwd door de jacht op instantseks. Alsof programma's als ***Sputten en slikken*** of ***Seks voor de Buch*** typerend zijn voor de seksuele praktijk van grote massa Nederlanders die seks en liefde ontkoppeld zou hebben. Alsof [mijn bijdrage](#) aan ***Waterstof 30*** niet 'seksualisering is emancipatie van seksualiteit' had moeten heten, maar veeleer 'seksualisering is pornificering'. Zo is het niet.

In het voorwoord van het boek ***McSex. De pornificatie van onze samenleving*** van Myrthe Hilkens schrijft Peter Leusink: 'Hulpverleners roepen om meer seksualisering van onderwijs en hulpverlening' en hij voegt daaraan toe 'in de goede zin van het woord'. Die toevoeging is nodig omdat aan het begrip seksualisering vrijwel altijd een negatieve betekenis wordt toegekend. Door Hilkens zelf bijvoorbeeld, al gebruikt zij de term liever niet; ze schrijft: 'Seksualisering problematiseert het fenomeen "seks" en met seks op zichzelf is niks mis.' Seks op zichzelf is dus niet het probleem, dat is porno. Nu bevat ***McSex*** ook een hoofdstuk dat 'goede porno' heet en daaruit volgt in feite dat met porno 'op zichzelf' ook niks mis is. Maar omdat Hilkens zich kennelijk op die negatieve kant en op 'slechte seks' wil concentreren, stelt ze in plaats van 'seksualisering' de term 'pornificatie' voor, een begripsverandering met de kennelijke bedoeling de ontvankelijkheid voor morele verontrusting en verontwaardiging te verhogen. In ***McSex*** richt ze zich 'op de opmars van oorspronkelijk pornografische verschijnselen in de populaire mainstreamcultuur' (p. 111). Daartoe stapelt ze informatie die deze verontrustende opmars suggereert, voorbeelden van porno en andere vormen van seks die is losgekoppeld van liefde.

In de seksuele revolutie was seks om de seks het eerst en het meest geaccepteerd

geraakt onder homoseksuele mannen. Met hun anonieme seks of instantseks leken zij de droom van het ritsloze nummer te verwezenlijken. De vergaande bevrijding van seksualiteit in de vorm van seks om de seks in hun kringen werd ook daarbuiten vaak besproken, zowel met afgunst als met afschuw. Maar in de jaren negentig lieten homoseksuele voorgangers in het cultiveren en op de spits drijven van de seks om de seks daarover ook ambivalente tot kritische geluiden horen, bijvoorbeeld door Stephan Sanders in zijn boek **De grote woede van M.** (1994). Tegenover de lustwinst van 'de gestroomlijnde manier waarop de seks was georganiseerd, ontdaan van onhandige inleidingen en lastige vragen' stelde Sanders het lustverlies van een seksualiteit zonder passie, een 'aaneenschakeling ... van min of meer plichtmatige nummers - wachten, begeerlijk in de houding staan, het strijken van de broek, het hijgen, het ophijsen van de broek'. Hier knaagt 'het vermoeden dat hij, ondanks zijn inspanningen niet meer, maar eerder minder vat kreeg op zijn verlangen'. Deze opvatting komt erop neer dat zonder passie of emotionele betrokkenheid op den duur geen lustvol orgasme mogelijk is.

In **McSex** klinkt een dergelijk born-again geluid. Een gesprek over porno tussen twee verstokte pornokijkers (p. 136-9) eindigt bijvoorbeeld met een lofzang van beiden op een lustbalans waarin hun verlangen naar seksuele bevrediging zich paart aan hun verlangen naar relationele intimiteit.

D: Ik moest mezelf opnieuw leren naar vrouwen te kijken. Niet meer: wat kan ik er nú mee, maar zit hier toekomst in?

H: Niks mooier dan seks met iemand van wie je houdt.

In feite klinkt uit de hele aanklacht tegen pornificatie zo'n born-again geluid. **McSex** is namelijk ook een persoonlijke afrekening. Myrthe Hilkens behoorde jarenlang tot een groep mensen die zich radicaal op het pad van de lust hadden begeven. In 1997, toen ze haar studie journalistiek begon, was ze nog een Female Chauvinist Pig die vervolgens zes jaar lang nauwelijks een **Club Fuckparty** - 'vooral gericht op de homo-, lesbi en bi-scene' - oversloeg: 'wij ontleenden een belangrijk deel van onze identiteit en onze status aan de hoeveelheid seks die we bedreven' met 'als levensmotto 'ik neuk, dus ik besta' (p. 44). Dit motto past bij radicaal seksgerichte mannen en vrouwen die blijven experimenteren met het opzoeken en opbouwen van erotische en seksuele spanning in situaties of scenario's. Hoewel die groep van 'radicalen' zich sinds de seksuele revolutie heeft uitgebreid, is het toch een vrij kleine minderheid gebleven. Dat komt ook omdat de radicale overgave aan seks meestal

aan bepaalde momenten in een levensfase is gebonden, zoals bij Hilkens zelf. Bij haar was het een fase van zes jaar waarin zij deel uitmaakte van een groep leeftijd- en lotgenoten die hun groepstrots en eigenwaarde zozeer ontleenden aan het vrijmoedig bevredigen van hun seksuele verlangens dat ze zich vergaand loszongen van hun verlangen naar duurzame relationele intimiteit. In **McSex** distantieert ze zich van die levensstijl, ze rekent ermee af.

Het seksueel verlangen wil worden bevredigd, gevoed en geprikkeld. Porno is seksueel stimulerend en wordt meestal gebruikt als afrodisiacum, als hulpmiddel voor mensen die willen masturberen. Wie denkt dat het pornozaad op haar lijf of gezicht wordt gespoten om een andere reden dan het kijkersgenot is tamelijk onnozel of behoort tot een andere kwetsbare groep dan de onnozelen. 'Voor die kids is het tijd om maatregelen te nemen', schrijft Myrthe Hilkens en daar heeft ze gelijk in. Maar op dezelfde bladzijde (77) overdrijft ze het gevaar van seksualisering weer. Ze schrijft: 'De samenleving seksualiseert op alle terreinen'. Hierna volgen een aantal alarmerend bedoelde voorbeelden, een rijtje dat ze besluit met de zin 'Om over een medium als internet nog maar te zwijgen'. Hier, zoals op veel andere plaatsen in het boek, gaat ze eraan voorbij dat internet geen deel uitmaakt van het openbare leven, dat het geen medium is dat wordt gedragen door een organisatie zoals dat het geval is bij krant, radio of televisie, dat mensen die pornosites doorgaans vrijwillig in de beslotenheid van hun huis of hotelkamer bezoeken en er ook weer vrijwillig van wegklikken. Dat maakt haar niet uit, want ze lijkt te denken: het is beschikbaar, dus het is er. Ja, net als hasjiesj en hoeren, denk ik. Nogmaals, wie in porno een voorbeeld ziet, behoort tot een 'kwetsbare' randgroepering, niet tot de doorsneejeugd en volgens mij geldt iets dergelijks voor mensen die op grond van televisieprogramma's als **Sputten en slikken** of **Seks voor de Buch** denken dat grote massa's Nederlanders seks en liefde hebben ontkoppeld. Op grond van de zin 'Seks en liefde zouden in de media weer vaker aan elkaar verbonden moeten worden' (197) en allerlei passages in haar boek zou je denken dat Myrthe Hilkens daar ook toe gerekend moet worden. Maar dat komt waarschijnlijk alleen omdat zij vooral doelt op de porno op internet en omdat ze internet ook tot 'de media' rekent. Ik zie namelijk heel weinig seks op televisie (wel veel geweld).

Iets anders is dat ze hier haast ongemerkt haar morele verontwaardiging over de 'kids' uit 'kwetsbare groepen' uitsmeert over alle kids, over ons allemaal. Terwijl ze heus weet dat het overgrote deel van de bevolking inclusief 'onze jeugd' niet aan porno verslaafd zal raken en beseft dat porno nogal ver af staat van de werkelijkheid. Of en hoe degenen die 'geloven' in porno bereikt kunnen worden, is een praktische vraag. Maar het eenzijdig en overdreven voorstellen van zaken

'maakt de roep om goede seksuele voorlichting en bestrijding van vrouwonvriendelijke porno, waar ik helemaal achter sta, een stuk ongeloofwaardiger', schreef Olga Loeber, arts Rutgershuis Oost, in **Opzij** van december 2008.

De meeste porno is Amerikaans; in dat land is de instrumentele benadering van vrouwen en de commercialisering van seksualiteit het eerst begonnen en het verst doorgevoerd. In mijn vergelijkende studie naar veranderingen in de lustbalans (**Seks en de seksen**) bleek dat in de USA de emancipatie van vrouwen en van vrouwelijke seksualiteit vanaf de jaren zestig een achterstand heeft opgelopen, dat de dominante sociale definitie van seksualiteit er nog sterker door mannen wordt bepaald (en die van liefde sterker door vrouwen) dan in de andere landen van onderzoek (Nederland, Duitsland en Engeland). Hoewel Myrthe Hilkens schrijft 'het seksuele klimaat in Nederland en de Verenigde Staten laat zich geenszins met elkaar vergelijken' (p. 124), stapelt ze toch veel Amerikaanse en Nederlandse voorbeelden na en door elkaar zonder zich om die vergelijkbaarheid te bekommeren, dus alsof de aan Amerikaanse verhoudingen ontleende gegevens ook in de Nederlandse verhoudingen zeggingskracht zouden hebben.

Over de voorbeelden van 'pornoficatie' die Hilkens stapelt, schrijft ze 'Objectief vaststellen of voornoemde beelden dan wel ontwikkelingen positief of negatief zijn ... is schier onmogelijk' (p. 112). Op dezelfde pagina schrijft ze ook: 'Niets nadert de objectieve waarheid doorgaans meer dan de wetenschap'. Maar de voorbeelden van wetenschap die dan volgen zijn beperkt en haar historische visie is anekdotisch. Door haar concentratie op porno in videoclip en op internet lijkt het bovendien of seksualisering geen geschiedenis heeft die verder teruggaat dan Snoopy Dogg en www.neuken.nl. Toch, door seksualisering in een historisch-sociologisch perspectief te plaatsen en het te zien als een proces dat al meer dan een eeuw gaande is, kunnen allerlei interpretaties en waarderingen die tegenwoordig aan het begrip kleven als onwaarschijnlijk of onjuist worden afgewezen. Dat wil ik illustreren met de nu volgende schets, ontleend aan **Seks en de seksen** (2005).

Tot tegen het einde van de negentiende eeuw voltrok zich een disciplinerende van mensen en een formalisering van omgangsvormen. Allerlei emoties en impulsen, vooral die welke golden als 'gevaarlijk', werden steeds strakker en gedetailleerder gereguleerd. In dat proces is ook seksualiteit steeds krachtiger bedwongen en gereguleerd, vooral vrouwelijke seksualiteit. Daarna werd het formaliseringsproces opgevolgd door een proces in de richting van steeds lossere, informele en

persoonlijke omgangsvormen. Dit informaliseringsproces ging gepaard met voortgaande seksualisering: emancipatie en integratie van seksualiteit in het dagelijks leven, óók in de betekenis van steeds opschuivende geilgrenzen ? van blote enkels, krimpende rok lengtes, hotpants en doorkijkblouses tot aan naveltruitjes met afgezakte doorkijkbroeken en tangaslips. Het seksualiseringsproces maakt deel uit van breder proces van emancipatie van emoties, informalisering van omgangsvormen en minder afstandelijke (gezags)verhoudingen.

Mijn onderzoek richtte zich ook op veranderingen in de verhouding tussen seks en liefde, waarvoor ik het begrip lustbalans heb gebruikt. Het betekent dat ik in mijn bronnenmateriaal zocht naar alles wat kon wijzen op verschuivingen in de verhouding tussen het verlangen naar seksuele bevrediging en het verlangen naar duurzame intimiteit. Tussen die verlangens bestaat een zeker verband, maar de verhoudingen in de lustbalans veranderen niet alleen in de loop van ieders individuele levensloop maar ook in die van de geschiedenis. Het Victoriaans liefdesideaal was intens, maar vooral geestelijk verheven en gedeseksualiseerd. Dit liefdesideaal weerspiegelt de poging van Victorianen om de plaats van seks binnen het huwelijk te (be)dwingen door te pleiten voor een deseksualisering van de liefde. Voor zijn 'wilde' zinnelijkheid bestond er de uitlaatklep van onpersoonlijke en apart gestelde seksualiteit. Dit Victoriaans proces mondde uit in een lustgebonden seksualiteit van mannen en een daaraan complementaire liefde- of relatiegebonden seksualiteit van vrouwen, in een sociale definitie van seksuele gemeenschap als zijn recht en haar huwelijkse plicht. Gedurende de hele twintigste eeuw, met stroomversnellingen in de jaren twintig, zestig en zeventig, is dit proces in omgekeerde richting verlopen. Er was een voortgaande 'seksualisering van de liefde' en een 'erotisering van seks'. Telkens opnieuw werden de erin betrokken mensen geconfronteerd met wat de 'lustbalansvraag' kan worden genoemd: in wat voor soort relatie(s) is (welke) erotiek en seksualiteit toegestaan én gewenst? Met vallen en opstaan heeft zich als deel van een meer omvattende 'emancipatie van emoties' een collectieve emancipatie van seksualiteit voltrokken - de toelating van seksuele gevoelens en impulsen tot het centrum van de persoonlijkheid, het bewustzijn.

Een voorbeeld van seksualisering uit de Roaring Twenties is het pagekapsel. Tot dan toe had men vrouwen in het openbaar alleen met opgebonden haar gezien. Een vrouw toonde haar (lange) haar alleen los als seksualiteit deel uitmaakte (of ging uitmaken) van de relatie. Vandaar dat het dragen van los kort haar om twee redenen als bevrijdend werd ervaren. Het stelde vrouwen in staat zelfbewuster erotisch te zijn en ook zich sterker de gelijke van mannen te voelen. Het was een symbool van expliciete vrouwelijke seksualiteit. De verandering dat vrouwen in het

openbaar hun ogen niet meer zedig neerslaan maar vrijelijk naar een man durven kijken, ligt in het verlengde hiervan. Het openlijk peilen van elkaars erotische en seksuele aantrekkingskracht is een ook voorbeeld van seksualisering.

De seksuele revolutie eindigt na het midden van de jaren zeventig wanneer de aandacht verschuift van seksuele bevrijding naar seksuele onderdrukking. De bevrijding gold de seksuele repressie die lag besloten in de code van ouders en ouderen, de onderdrukking gold een seksuele moraal en praktijk die sterk in het teken stond van mannelijk genot. Het verzet daartegen betrof toen ook porno. In die tijd waren er talrijke acties tegen pornografie, ook gewelddadige. Pornografie zou een uitwas zijn van een slechts op mannelijk genot gerichte seksuele moraal, via welke vrouwen op een dienende plaats worden gehouden. Motto's als 'pornografie is vrouwenhaat' en 'pornografie is seksueel geweld' raakten algemeen bekend. Een ministeriële nota over seksueel geweld uit 1984 keerde zich tégen pornografie en tégen het 'proces van "pornografisering" in de media, in de reclame en in de zogenaamde massalectuur'. Deze positiebepaling (nog vóór de paniekgolf rond aids losbarstte) was nog sterk gebaseerd op een romantisch liefdesideaal en vermeed daarom elke openlijke waardering voor seks. Dat kwam vooral omdat vrouwen pas vanaf de seksuele revolutie zelf actief hebben deelgenomen aan openbare discussies over hun seksuele verlangens - voordien was dat onmogelijk zonder totaal reputatieverlies. Vanaf dat moment zijn steeds meer vrouwen ertoe overgegaan vrijer te experimenteren met seksualiteit. Maar in hun verzet tegen mannenporno hebben veel vrouwen zich aanvankelijk vastgeklampt aan het traditionele liefdesideaal. Dit was één van de gronden waarom ik in mijn studie het verzet tegen porno heb geïnterpreteerd als een uiting van de problemen die met de emancipatie van seksuele gevoelens waren verbonden: de aanval op mannenporno als 'beste verdediging'. Voor een belangrijk deel was het een emancipatiekramp, een 'angst voor de vrijheid' tot vrouwelijk seksueel genot, de angst om een seksueel subject te zijn.

In de tweede helft van de jaren tachtig was er sprake van lustherstel. Eind 1988 noemde Anja Meulenbelt de antipornobeweging 'een vorm van puritanisme'. In datzelfde jaar kwam **Opzij** met een themanummer 'Vrouwen en lust' met daarin een felle aanval op de traditionele lustbalans: 'In een traditionele vrouwenrol leert de vrouw haar seksualiteit vooral relationeel en intiem te beleven. Uiteraard is dit een hoog goed. Maar het is een amputatie die de traditionele vrouwsocialisatie toebrengt om seksualiteit zo weinig lustgericht te beleven.' Vanaf de jaren negentig was er een oplopende waardering voor seks én liefde. Het eenzijdig benadrukken van onderdrukking, zoals dat gangbaar was ten tijde van de antipornobeweging

werd nu gebrandmerkt als 'slachtofferfeminisme' en als 'slachtofferisme' afgezworen. De aanval strekte zich ook uit tot het romantiseren van de oude verhoudingen en de traditionele lustbalans van vooral lieflielief. Dat heette ineens 'vanilleseks', waarmee een groter aantal smaken en variaties was geaccepteerd. Kortom, een weinig lustgerichte seksualiteit had als schrikbeeld aan kracht gewonnen, terwijl de geluiden over instantseks minder opgetogen klonken. De voortgaande bekrachtiging van het principe van wederzijdse instemming, 'nee gaat voor', heeft zowel het onderlinge vertrouwen als de speelruimte voor seksualiteit doen groeien. Het is een motor van het seksualiseringsproces. De emancipatie van vrouwelijke seksualiteit heeft de binding van mannelijke seksualiteit als pendant. Mannen kwamen van twee kanten onder druk te staan: ze werden eerder en vaker geconfronteerd met vrouwen die dreigden de relatie te verbreken en dat ook deden, terwijl vrouwen ook hogere eisen stelden aan het talent van mannen om haar seksuele verlangens te wekken en aan te wakkeren. Zo is het verlangen van mannen naar seks sterker gebonden geraakt aan hun verlangen naar een intieme relatie.

Telkens hebben de conflicten, maar ook de discussies zoals die over seksuele intimidaties, verkrachting in het huwelijk en date-rape, aangezet tot het ontwikkelen van manieren van toenadering en afwijzing die voor beide seksen acceptabel zijn. Zich zo te leren gedragen vergt continu een grotere gevoeligheid en reflexiviteit, waardoor het erotisch en seksueel bewustzijn en de dito spanningen zijn uitgebreid en geïntensiveerd. Op kracht hiervan heeft de seksualisering van liefdesrelaties en de erotisering van seks zich verder doorgezet. De hogere eisen aan de omgang en de zelfregulering hebben zowel het verlangen naar intimiteit in een liefdesrelatie geïntensiveerd als het verlangen naar een ongecompliceerde (seksuele) relatie waarin de druk van deze eisen afwezig is of verwaarloosbaar, zoals bij one-night stands of in pornofantasieën bij soloseks. Naarmate de machtsongelijkheid tussen de seksen is afgenomen en ze dus sterker op elkaar raakten aangewezen, heeft deze ambivalentie in de lustbalans zich sterker opgedrongen. Zowel het verlangen naar onbevange lichamelijke en zuivere seksualiteit als het liefdesideaal om als persoon én als lichaam te worden gekend en bemind hebben aan kracht gewonnen en het seksualiseringsproces verder voortgestuwd. Deze ambivalentie, samen met een steeds bewuster (reflectiever) en calculerender (flexibeler) zelfregulering als bron van macht en (zelf)respect, is kenmerkend voor processen van afnemende segregatie en toenemende integratie tussen de klassen en de seksen.

In overgangperiodes met snel verschuivende vrijheidsgraden en geilgrenzen is er telkens wel enige morele angst geweest. Ouders en ouderen vroegen zich telkens

bezorgd af of de jeugd niet te ver ging en was losgeslagen, maar die groep heeft tot nu toe steeds bakzeil gehaald. Daarna is het vertrouwen in wat jongeren aankunnen steeds weer gegroeid en hersteld omdat het overgrote deel telkens weer liet zien dat ze zich niet aan de nieuwe vrijheden en verleidingen te buiten ging, maar er beheerst en beperkt gebruik van wist te maken. Het gegroeide vertrouwen in jongeren heeft betekend dat de repressieve externe controle op de omgang tussen de seksen werd vervangen door een subtielere zelfcontrole die intieme relaties op voet van gelijkheid heeft mogelijk gemaakt. In die ontwikkeling is het aantal jongeren wier benen niet sterk genoeg waren om de weelde van nieuwe seksuele vrijheid te kunnen dragen, steeds klein gebleven.

Ook tegenwoordig zal het overgrote deel van jongeren de nieuwe mogelijkheden van internet aankunnen. Die mogelijkheden zullen worden ingelijfd in het geheel van experimenten op zoek naar een bevredigende lustbalans. Jongeren kunnen de anonimiteit van internet gebruiken om de zelfstandige kracht van hun seksuele verlangen te peilen. Ik denk niet dat hun verlangen naar een zo duurzaam mogelijke intimiteit daardoor zal verminderen. Voor het overgrote deel van jongeren geldt namelijk dat ze van jongs af aan gewend zijn aan intieme verhoudingen - al minstens een eeuw is de verhouding tussen ouders en kinderen gelijk en intiemer geworden. Ze zullen de intieme vertrouwelijkheid van zulke relaties dan ook niet willen of kunnen missen. In de periode van experimenteren die de puberteit is, wordt dit relationele verlangen nader afgestemd op het verlangen naar seksuele bevrediging en/of naar bevrediging van seksuele nieuwsgierigheid. Het zoeken naar een harmonieuze verhouding tussen beide verlangens kan een leven lang duren, voor steeds meer mensen duurt het ook langer, maar dat komt veeleer omdat de eisen van vertrouwelijkheid en intimiteit zo sterk zijn gestegen, niet omdat ze zijn gedaald.

Terug naar de vraag of het seksualiseringsproces van richting is veranderd? De waardering van het proces of van bepaalde delen ervan mag verschillen, zoals blijkt uit de ophef over pornografisering of pornificatie, maar over het geheel genomen verloopt het in dezelfde richting. Ook het pleidooi voor een meer open bespreking van seks en porno op scholen draagt bij aan de voortzetting van het seksualiseringsproces in dezelfde richting: emancipatie en integratie van seksualiteit.

Maar wat betekent dan de roep om meer liefde bij de (porno)seks en waarom klinkt de aanklacht tegen porno weer zo luid? Zijn vrouwen de laatste jaren soms weer sterker seksobject geworden en minder sekssubject? Of geldt dat wellicht voor de

jongste generatie van meisjes? Ik denk het niet. Ik heb er geen aanwijzingen voor gevonden, ook niet in **McSex**. Maar het valt me wel op dat net als rond 1980 ook in 2008 het protest tegen porno en pornografisering vooral door vrouwen wordt gedragen. Is er dan ook nu sprake van een emancipatiekramp, een angst zichzelf als lustsubject te zien en zich zo te gedragen? Daar zit wat in, denk ik, al was het maar vanwege de nog steeds voortdurende spanning tussen het afwijzen van pornografie en het vergoelijken van prostitutie. Die spanning was groot rond 1980 en nog steeds is het niet gebruikelijk om prostitutie net als porno te beschouwen als een uitwas van een vooral op mannelijk genot gerichte seksuele moraal, via welke vrouwen op een dienende plaats worden gehouden. Dat is vreemd want pornografie staat wat betreft de 'consumptie' tot prostitutie als verbeelding tot praktijk, terwijl de 'productieverhoudingen' in de prostitutie ook al ongunstiger lijken. Vrouwen lopen waarschijnlijk meer gevaar in een peeskamertje dan op 'de set' of in een studio. Kortom, het verschil in morele verontwaardiging over pornografie en over prostitutie lijkt niet te begrijpen uit het verschil in de schadelijke effecten van productie of consumptie.

Toch geloof ik niet dat deze spanning nog wijst op de oude angst zelf een lustsubject te zijn. Die is sterk verminderd, lijkt me, terwijl de vraag hoe seksuele intimiteit bevredigend met relationele intimiteit valt te verbinden niets aan urgentie heeft ingeboet, integendeel. Maar het antwoord op die vraag wordt eerder verhinderd dan bevorderd door van porno en instantseks een zondebok te maken.